

IZDVOJENI Naglasci u razlučivanju kršćanskog poziva na svetost uz osvrt na svetost obitelji

Nikola Vranješ – Sani Gilja

Katolički bogoslovni fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
nikola.vranjes@kbf.unizg.hr
sanimarija@gmail.com

UDK 272-13
272-45
<https://doi.org/10.34075/cs.60.4.3>
Pregledni rad
Rad zaprimljen 1/2025

Sažetak

Poziv na svetost neizostavna je i trajna sastavnica kršćanskog života. Iako se odnosi na sve vjernike, ipak ga, pored istih strukturalnih elemenata, svatko ostvaruje u okviru poziva, životnog stanja, ali i osobnih odrednica kojima je obilježen. Pored ostalih strukturalni elemenata, crkvenost je pozivu na svetost bitna sastavnica. U ovom radu razlučuju se, na teološko-pastoralnoj razini, neki aktualni naglasci i izazovi poziva na svetost u suvremenom kontekstu, uz osvrt na svetost obitelji. Poziv na svetost u toj osnovnoj zajednici života s jedne je strane uklopljen u širi poziv svih vjernika na svetost, dok je s druge strane izdvojen, i to s ciljem ukazivanja na one elemente teme koje bi u današnjem društvenom i pastoralnom kontekstu trebalo aktualizirati na suvremeniji način. U tom se pogledu poziv na svetost u braku i obitelji nastoji prepoznati i prikazati kao dimenzija života o kojoj ovise i s kojom su strukturalno povezane sve ostale sastavnice ukupnog kršćanskog života.

Ključne riječi: svetost, ženidba, Crkva, obitelj, poziv.

UVOD

Pokušavajući kategorijalnom razmišljanju približiti stvarnost onostranog, odnosno nesavršenim rječnikom nešto o tome progovoriti, te se, s time povezano, otvoriti ozračju beskonačnog bića, u isto se vrijeme uzdajući u njegovu dobrohotnost, čovjek, između ostalih, najčešće rabi pojmove *svetost* i *savršenost*. Riječ *svetost* u svijest priziva različite predodžbe. Tumačenja Svetoga ne podudaraju se u različitim religijama i kulturnim ambijentima, no ovi pojmovi misao najčešće upućuju na uzvišenu stvarnost koja odstupa

od uobičajenog reda bivanja. Na suprotnom polu svetosti u odnosnim promišljanjima najčešće se nalazi *profano*. Pred Svetim profano kao da uzmiče i prigiba koljena; pred Svetim se zastaje u šutnji i strahopoštovanju. Na sve to upućuju i različiti izvornih termini korišteni za opisivanje Svetoga.¹ Važno je na opće-religijskoj razini istaknuti da religije svoj nauk i moral razvijaju polazeći upravo od vlastitoga tumačenja svetosti. To kao konkretnu posljedicu, načelno gledano, ima činjenicu da je dobro, moralno, općeprihvatljivo ponašanje ono koje čovjeka dovodi u sklad sa Svetim, a ono što je u suprotnosti sa Svetim odbacuje se kao nepoželjno i podliježe određenim sankcijama.

Ukoliko se sa opće-religijske razine razlučivanje usmjeri na područje kršćanskoga poziva na svetost u Crkvi, treba ponajprije istaknuti istinu da je upravo taj poziv bitna i neizostavna sastavnica života vjernika. Riječ je, prije svega, o općem pozivu koji se konkretno ostvaruje u različitosti oblika i načina kroz koje pojedini vjernici, ovisno o svome životom stanju, nastoje napredovati prema savršenstvu u ljubavi, posvjedočenoj i odjelotvorenoj u Isusu Kristu.² Poziv na svetost je stoga, prema teološkim naglascima Drugog vatikanskog sabora, zapravo drugi naziv za put savršenstva, po primjeru Isusa Krista, uzora svake savršenosti.³ U tom je savršenstvu punina života, pa je stoga svetost ključna označnica ostvarenosti i smislenosti kršćanskog življenja. Po Božjoj milosti kršćani su, s jedne strane, već posvećeni, ali s druge strane svetost ostaje njihov trajni poziv tijekom ovozemaljske egzistencije. Svetost je tako dar i poziv u isto vrijeme. Svoje istinske plodove svetost kršćana donosi kroz služenje bližnjima u ljubavi, što je direktno vezano za proslavu Božju po njihovim životima. Na tim temeljima, u ovome se radu, uz pomoć izabrane klasičnije i recentnije literature, razlučuje stvarnost kršćanske svetosti, uz osvrt na određene naglaske vezane za ostvarivanje svetosti u bračnom i obiteljskom životu.

¹ Pritom se posebice misli na staroenglesku riječ *halig*, ali i na njemačku riječ *heilig* i dr. Odjeka sličnih značenja drugih termina može se pronaći i kod starorimskih izraza *sacer* i *sanctus*, koji dolaze od izraza *sancire*. Više o tome vidi u: Jakov Jukić, *Lica i maske Svetoga*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997., 31.

² Usp. Drugi vatikanski sabor, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 39, 41, u: *Dokumenti*, Zagreb, 1968., (dalje: LG).

³ Usp. *Isto*, br. 40.

1. SEMITSKO-ŽIDOVSKI KORIJENI KRŠĆANSKOG RAZUMIJEVANJA SVETOSTI

Kršćansko shvaćanje svetosti izvorno se naslanja na značenje semitskog pojma *qōdeš* kojega židovska teologija preriče na novi način.⁴ Riječju *qādash* drevni Semiti posreduju ideju odvojenosti od profanoga. Svete stvarnosti označene su dinamizmom misterija koji je nadnaravan, što znači ujedno privlačan i zastrašujući. Može ga se označiti tajanstvenim i numinoznim.⁵ Starozavjetni biblijski tekstovi nadograđuju sadržaj ovoga pojma. Ono što je *qōdeš* izvor ima u Bogu, jer samo je njemu svetost imanentna. Židovsko poimanje svetosti ne ističe primarno moralnu ispravnost djelovanja, nego se prvotno odnosi na pripadnost Bogu kojega je svetost primarna oznaka. Svetost je oznaka za Boga kao radikalno drugačijeg, a osobito radikalno drugačijeg u odnosu na bilo koju formu nesavršenosti ili zla.⁶ K tomu, svojstvo svetosti u odnosu na imanentne stvarnosti, iako prvotno uključuje odvojenost za Boga, tj. u pogledu Boga, ipak nije samo transcendencija ili odvojenost od profanoga. Ona obuhvaća uključenost u ozračje Božje moći, pravednosti, dobrote i njegove punine života.⁷ Čovjek svetost spoznaje jer ju Bog odlukom svoje volje slobodno očituje ljudima. Kasnije će, slično židovskom razumijevanju svetosti, i kršćanstvo svetost promišljati prije svega teocentrično.

Mnogi tekstovi Svetoga pisma Staroga zavjeta Boga nazivaju Svecem, najčešće Svecem Izraelovim. Tako stih *Pjesme zahvalnice* koju pjeva prorok Izaija budi radost jer Svetac prebiva među svojima: „Kličite i radujte se, stanovnici Siona, jer je velik među vama Svetac Izraelov!“ (Iz 12, 6). Svecem ga naziva i Izaija koreći narod: „Stog ovako zbori Svetac Izraelov: ‘Jer riječ ovu odbacujete, a uzdate se u opaćinu i prijevaru i na njih se oslanjate, grijeh će vam taj biti poput pukotine visoko na zidu izbočene koja prijeti rušenjem“ (Iz 30,

⁴ Usp. Joseph Auneau, A. Teologija biblica, u: Jean-Yves Lacoste (sotto la direzione di), *Dizionario critico di teologia*, Borla – Città Nuova, Roma, 2005., 1205.

⁵ Usp. Isto, 1205-1206.

⁶ Usp. Cataldo Zuccaro, Santità, u: Giuseppe Barbaglio – Giampiero Bof – Severino Dianich (a cura di), *I dizionari san Paolo – teologia*, Edizioni San Paolo, Cinisello Balsamo (Milano), 2002., 1461.

⁷ Zanimljivo je uočiti da se odjeci ovakvog poimanja svetosti mogu susresti i u novijim crkvenim razumijevanjima Svetoga. Tako se u *Katekizmu Katoličke Crkve* nalazi tvrdnja: „Božja je svetost nedokučiva srž njegove vječne tajne. Ono što je od nje očitovano u stvaranju i povijesti Pismo naziva *Slava*, izjarivanje njegova Veličanstva.“ Hrvatska biskupska konferencija, *Katekizam Katoličke Crkve*, Glas Koncila, Zagreb, 1994., br. 2809., (dalje: KKC).

12-13); nešto dalje nastavljajući: „Jer ovako govori Jahve Gospod, Svetac Izraelov: ‘Mir i obraćenje – spas vam je, u smirenu uzdanju snaga je vaša’ (Iz 30, 15). Psalam 89 odzvanja radosnom spoznajom: „Jer Jahve je štit naš, Svetac Izraelov kralj je naš“ (Ps 89, 19). Hrabreći Izraela Deuteroizaija zbori: „Ne boj se Jakove, crviću, Izraele, ličinko, ja sam pomoć tvoja – riječ je Jahvina, Svetac Izraelov tvoj je otkupitelj“ (Iz 41, 14). Riječima koje je zapisao prorok Ezekijel, Bog se svojem narodu sam predstavlja kao Svetac: „A svoje sveto ime objavit ću posred naroda svoga izraelskoga i neću dati da se više oskvrnjuje moje sveto ime! I znat će svi narodi da sam ja, Jahve, Svetac Izraelov“ (Ez 39, 7). Hošea prenosi narodu Božje obećanje: „Neću više gnjevu dati maha, neću opet zatirati Efrajima, jer ja sam Bog, a ne čovjek: Svetac posred tebe – neću više gnjevan dolaziti“ (Hoš 11, 9). Svi navedeni tekstovi jasno predstavljaju svijest židovskog naroda o svetosti kao bitnoj Božjoj oznaci koja u životu naroda izaziva i podupire sasvim određene načine življenja u skladu s njom.

2. NEKE OZNAKE KRŠĆANSKE NOVOSTI U SHVAĆANJU SVETOSTI

Novost u odnosu na židovsko poimanje svetosti u kršćanstvu se prvotno ogleda u kristocentričnom aspektu koji Krista vidi kao početnika i usavršitelja svake svetosti, te kao uzora svake savršenosti.⁸ Evanđelist Marko Isusu pridjeva naziv „Svetac Božji“ (usp. Mk 1, 24). Evanđelist Matej prenosi riječi koje je Isus upravio svojim učenicima: „Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski“ (Mt 5, 48). Svetost je odjek ovoga poziva na savršenstvo. Ovdje treba podsjetiti da je već Stari zavjet Božju svetost izrekao i u ideji savršenstva. Ova riječ se češće koristi za opis veličajnih djela koja Bog stvara, jer u semitskom misaonom sklopu nosi prizvuk ograničenosti koja je svojstvena stvorenju.⁹ U ukupnom je kršćanskom okružju termin *savršenost* i u teološkoj i u duhovnoj literaturi kojom se vjernici potiču na življenje evanđeoskog života donedavno bio zastupljeniji od pojma svetost, no značajno je naglasiti kako oba termina smjeraju na istu stvarnost.¹⁰ *Katekizam Katoličke Crkve* katoličke vjernike upućuje na činjenicu da „stvorenje ima svoju vlastitu dobrotu i savršenost, ali iz Stvoriteljevih ruku nije izašlo posve

⁸ Usp. LG, br. 40.

⁹ Usp. Albert Vanhoye, *Savršenstvo*, u: Xavier Léon-Dufour, (ur.), *Rječnik biblijske teologije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, ⁴1993., 1144.

¹⁰ Usp. Bonaventura Duda, *Svetost – poziv svih kršćana*; u: *Bogoslovska smotra*, 48(1979.)3-4, 189.

završeno. Stvoreno je kao nešto na putu prema nekom konačnom savršenstvu za koje ga je Bog odredio i koje još treba dostići.¹¹ Za kršćane je svetost, dakle, bitno i poziv života.

Već gornje početne napomene o kršćanskom razumijevanju svetosti upućuju na potrebu dubinskog razumijevanja Krista ne samo kao uzora, već primarnog kao onoga koji istinski, potpuno i to na novi način ostvaruje svetost, realizirajući je u ključnoj dimenziji odnosa ljubavi prema Ocu i prema braći i sestrama. Svetost se tako, prvotno kao pitanje relacije, prikazuje kao stvarnost koja treba biti realizirana u svim sastavnicama života.¹² Kristova svetost nema izvanjski izvor već proizlazi iz njegova jedinstva s Bogom i stoga je u redu Božje svetosti. Neki autori stoga u polazištu o promišljanju o Kristovoj svetosti ističu tvrdnju da Krist, uz istinsku božansku dimenziju, kao istinski čovjek, posjeduje puninu ljudske svetosti. Isus je posvećen od Oca koji ga je poslao na svijet, a posvećenje se odnosi na Isusovu ljudsku narav. Kristološka novost svetosti na specifičan se, dakle, način odnosi na Kristovo čovještvo, a s time i na dimenziju uzora koji nudi ljudima u pogledu svetosti. Anđelko Domazet u tome smislu ističe: „Isusova egzistencija donijela je radikalnan zaokret u pojmu svetosti. Isusovo čovještvo paradigma je svake svetosti. Gramatika njegova čovještva gramatika je kršćanske svetosti.“¹³

Kao što je uočljivo, pojam svetosti u kršćanskom miljeu prvotno se odnosi na Boga koji je ujedno svet i posvetitelj, tj. izvor svake svetosti. No, svetima se smatraju i osobe ujedinjene s Bogom po njegovom milosnom djelovanju. Slijedom te analogije, Katolička Crkva osobe čije živote smatra osobito jasnim otiskom Božje slave na Zemlji označava kao *svece*.¹⁴ Od najranijih vremena među kršćanima Crkva prepoznaje one čiji se životni putovi izdvajaju kao vrijedni nasljedovanja, a njihove molitve i zagovor vidi osobito bogougodnim. Crkva zarana razvija kult svetaca koji je prvotno bitno vezan za mučenike, dok je kasnije kroz stoljeća sve do danas sačuvana i razvijana praksa priznavanja svetosti.

Ipak, osobito u teološko-pastoralno smislu, treba istaknuti i činjenicu da unatoč jasnoj praksi čašćenja svetaca kroz stoljeća danas mnogi kršćani gube pravi osjećaj za ovaj vid pobožnosti,

¹¹ KKC, br. 302.

¹² Usp. Cataldo Zuccaro, *Santità*, 1462.

¹³ Anđelko Domazet, *Vjerodostojnost Crkve i kategorija svetosti*; u: *Obnovljeni život*, 69(2014.) 4, 481.

¹⁴ Usp. Anto Mišić, *Rječnik filozofskih pojmova*, Verbum, Split, 2000., 256.

kao i ispravan način odnosa prema svecima. Na ovoj točki dobro je zastati i istaknuti jedan od prvih važnih teološko-pastoralnih naglasaka aktualnog odnosa prema svetosti svetaca, a riječ je o potrebi obnovljenog pastoralnog pristupa u sustavnoj pouci i praksi u bazi vjernika u smislu ispravnog valoriziranja svetosti blaženika i svetaca. Ovaj naglasak dodatno ističu toliko manjkavi elementi izdvojenog odnosa. Tako se među tolikim suvremenim kršćanima proteže mnijenje kako je svetost koja se pripisuje nekoj osobi izuzetna, udivljenja vrijedna osobina na koju pretendiraju rijetki pojedinci koje je Bog za to unaprijed predodredio.¹⁵ Prema takvom poimanju svetost je povlašten poziv namijenjen stanovitoj manjini kršćanskih „super-heroja“ koje naposljetku Crkva proglašuje svetima i potiče pobožan puk na njihovo čašćenje. Uz to, treba istaknuti i činjenicu da je mnogim kršćanima svetost svetaca ponekad ukoričena isključivo u hagiografska pretjerivanja, pastoralne prikaze svetaca na svetim sličicama ili pak povezana tek s dojmom koji ostavljaju poneka kamena lica u hladnim nišama baroknih crkvi. Predodžbe o čovjekovom uosobljenju svetosti često zastaju pred prikazima ranokršćanskih mučenika i strogih asketa koje je moguće vidjeti na kakvoj ranokršćanskoj fresci. Neki će se, uz to, prisjetiti kojeg mistika obdarenog izvanrednim duhovnim darovima i viđenjima nadzemaljskih stvarnosti, ponekog monaha čiji su život obilježile proročke riječi praćene čudesnim ekstazama ili pak nekog izvanrednog utemeljitelja redovničke družbe. Sve to govori o ponekad žalosnoj prezentnoj teološko-pastoralnoj istini da je mnogim kršćanima, pa i nekim praktičnim vjernicima, svetost svedena na određeni nedohvatljivi 'stereotip' koji kao da pripada isključivo nekim prošlim vremenima. Uz to, uz tolike hvale vrijedne forme nasljedovanja svetaca u osobnom svakodnevnom životu, nužno je ukazati na činjenicu da se navedena pretjerivanja najčešće povezuju uz individualističko poimanje svetosti. Nastojanja koja svetost izuzimaju iz komunitarnog konteksta i pokušavaju je suziti samo na sferu osobnog posvećivanja svakako ne odražavaju istinski kršćanski put svetosti.¹⁶ Upravo zato i ne čudi da je, kao što će dalje biti detaljnije izloženo, neke od temeljnih životnih poziva, kao

¹⁵ Govoreći o kršćanskom poimanju svetosti, potrebno je uočiti značajno razlikovanje. Kršćanske crkvene zajednice proistekle iz reformacije ne prihvaćaju tradicionalno shvaćanje osobne svetosti kakvo je prisutno u nauku Katoličke Crkve i pravoslavnih Crkava. Govoreći o kršćanskom poimanju svetosti ovdje smjeramo prvotno na katoličko i pravoslavno duhovno nasljeđe iz kojeg proizlazi percepcija svetosti, jer su srodni i međusobno se u mnogomu podudaraju.

¹⁶ Usp. Cataldo Zuccaro, Santità, 1464.

što su onaj bračni i obiteljski, u svijesti i praktičnom životu tolikih vjernika teško biti moguće istinski povezati s temeljnim pozivom na svetost unutar zajednice Crkve.

3. POZIV NA SVETOST U CRKVI

Sljedeći bitni naglasak cjelovitog poimanja poziva na svetost vezan je za obnovu nastojanja oko povezivanja tog poziva s pozivom Crkve kao zajednice. Življenje vjere je inače u odnosu na nauku i praksu Crkve kao takve mnogim pojedincima i manjim zajednicama u Crkvi prilično veliki izazov. Zato je sagledavanje poziva na svetost u svim životnim oblicima, pa tako i u braku i obitelji (o čemu više u nastavku) važno uklopiti u sagledavanje poziva na svetost Crkve kao takve. Dakle, bitna crkvena oznaka poziva na svetost neodvojiva je od promišljanja o svetosti zajednice. Zato je upravo na tim temeljima nužno razlučiti i poziv na svetost u braku i obitelji, tim više što je danas zamjetna manjkavost upravo u pogledu življenja crkvenosti u življenju bračne i obiteljske stvarnosti.

3.1. Neki naglasci shvaćanja svetosti Crkve i u Crkvi

Već prema Starom zavjetu Božji narod kao zajednica je svet jer ga je Gospodin za sebe posvetio, razlučio od drugih naroda (usp. Pnz 7, 6). Izrael je Božja svojina (usp. Izl 19, 5). Obećanje izabrana u odnosu na druge narode koje Bog daje Izraelu prožima starozavjetne spise. Prorok Daniel o tom obećanju kaže: „A kraljevstvo, vlast i veličanstvo pod svim nebesima dat će se puku Svetaca Svevišnjega. Kraljevstvo njegovo kraljevstvo je vječno, i sve vlasti služiti će mu i pokoravati se njemu“ (Dn 7, 27). Sveti spisi Staroga zavjeta već navješćuju narod novoga saveza (usp. Iz 62, 12) kojega Bog okuplja na kraju vremena, a prepoznajemo ga u Crkvi.¹⁷

Ekklesia, izraz grčkog podrijetla koji se od ranih kršćanskih vremena koristio za Crkvu, zapravo označava sabor, saziv svetog Božjeg naroda koji je istodobno put i ishod Božjeg nauma.¹⁸ Svetost zajednice kršćana, Crkve, proistječe, dakle, iz njezina božanskog ustanovljenja. Već novozavjetni tekstovi prvu zajednicu kršćana, Crkvu, nazivaju *svetom*. Djela apostolska u odlomku o obraćenju

¹⁷ Usp. Pierre Grelot, Narod, u: Xavier Léon-Dufour, (ur.), *Rječnik biblijske teologije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 41993., 630.

¹⁸ Usp. KKC, br. 778.

svetoga Pavla članove prve Crkve koju Savao progoni zove svetima (usp. Dj 9, 13). Apostol Petar posjećuje svete u Lidi (usp. Dj 9, 32). Prva poslanica apostola Petra prve kršćane podsjeća na njihovo istinsko podrijetlo: „A vi ste rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod stečeni da naviještate silna djela Onoga koji vas iz tame pozva k divnom svjetlu svojemu“ (1Pt 2, 9) i poziva ih na svetost riječima: „Naprotiv, kao što je svet Onaj koji vas pozva, i vi budite sveti u svemu življenju. Ta pisano je: *‘Budite sveti jer sam ja svet’*“ (1Pt 1, 15-16).

Sveti Pavao se u svojim poslanicama mladim kršćanskim zajednicama rado obraća kao „svetima.“ Rimsku zajednicu poziva na pomoć „svetima u nuždi“ (usp. Rim 12, 13). Pozdravljajući na kraju poslanice rimsku zajednicu piše im da ide u Jeruzalem da „posluži svetima“ (usp. Rim 15, 25). O služenju svetima govori i u 1 Kor 16, 15 kao i u 2 Kor 9, 1. Samoj kršćanskoj zajednici u Rimu se također obraća kao svetima potičući ih na gostoljubivost koja dolikuje svetima (usp. Rim 16, 2), a jednako naziva braću u Korintu (1 Kor 1, 2; 2 Kor 1, 2) i kršćane u Efezu (usp. Ef 1, 1). Svetima kršćane zove pozdravljajući ih u Poslanici Filemonu (usp. Flm 1, 5.7) i u Poslanici Kološanima (usp. Kol 1, 2) kao i u pismu upravljenom zajednici u Filipima (usp. Fil 1, 2). Zajednicu u Solunu poziva na svetost riječima koje svetost povezuju s ljubavlju: „Vama pak Gospodin dao te jedni prema drugima i prema svima rasli i obilovali ljubavlju kakva je i naša prema vama. Učvrstio vam srca da budu besprijeorno sveta pred Bogom i Ocem našim o dolasku Gospodina našega Isusa i svih svetih njegovih s njime“ (1Sol 3, 12-13). *Kološanima daje preporuku kakvo vladanje dolikuje svetima i koje vrline trebaju njegovati: „Zaodjenite se dakle – kao izabranici Božji, sveti i ljubljani – u milosrdno srce, dobrostivost, poniznost, blagost, strpljivost te podnosite jedni druge praštajući ako tko ima protiv koga kakvu pritužbu! Kao što je Gospodin vama oprostio, tako i vi! A povrh svega – ljubav! To je sveza savršenstva. I mir Kristov neka upravlja srcima vašim – mir na koji ste pozvani u jednom tijelu! I zahvalni budite!“* (Kol 3, 12-15). *Pišući Titu, Pavao donosi posve konkretne smjernice naučavanja o životu koji kršćane razlučuje od drugih: „Ti, naprotiv, govori što se priliči zdravu nauku: starci da budu trijezni, ozbiljni, razumni, zdrave vjere, ljubavi, postojanosti; starice isto tako – vladanja kakvo dolikuje svetima: ne klevetnice, ne ropkinje mnogog vina, nego učiteljice dobra da urazumljuju mlađe neka ljube svoje muževe, djecu, neka budu razumne, čiste, kućevne, dobre, podložne svojim muževima da se riječ Božja ne bi pogrđivala“* (Tit 2, 1-5).

Sveto pismo, dakle, polazi od činjenice kako svetost ima značajku zajedništva. Zajedničarski vid poziva na svetost najočitija je u liturgijskim slavljinama. Hrvatski biskupi su u poslanici *Liturgija i život Crkve* istaknuli da Bog po liturgiji posvećuje kršćane te da kako liturgija izgrađuje Crkvu: „Nebeski Otac po bogoslužnim činima okuplja i posvećuje ljude da mu bude narod, čineći da oni koji zbog grijeha nisu bili njegovi, postanu njegovi (...) ili da budu njegovi više nego što su bili, upravo da budu sveti i pravedni pred njim.“¹⁹ Posveta zajednice u Crkvi na osobit način događa se u euharistijskoj proslavi koja je spomen-čin Kristova spasenjska djela. Euharistija je sakrament i liturgijski čin koji je izvor i vrhunac svega kršćanskog života.²⁰ Drugi vatikanski sabor u konstituciji o liturgiji *Sacrosanctum concilium* o dvodimenzionalnom značaju liturgije koja ujedinjuje vječnu i putujuću Crkvu objavljuje: „Zemaljskom liturgijom sudjelujemo predokusom u onoj nebeskoj liturgiji koja se slavi u svetom gradu Jeruzalemu, kamo kao putnici težimo, gdje Krist sjedi Bogu zdesna kao službenik svetišta i pravoga šatora, sa svim četama nebeske vojske pjevamo Gospodinu pjesan slave, štujući spomen svetih, uzdamo se zadobiti neko mjesto u društvu s njima; očekujemo Spasitelja Gospodina našega Isusa Krista, da se, kad se pojavi on, naš život, i mi zajedno s njime pojavimo u slavi.“²¹

Svetom se Crkva naziva i u najstarijim ispovijestima vjere kojima se pristaje uz nauk Crkve i prenosi ga se novim pokoljenjima Kristovih sljedbenika. Kršćani okupljeni na euharistijsko slavlje moleći *Nicejsko-carigradsko vjerovanje* proklamiraju vjeru „u jednu svetu katoličku i apostolsku Crkvu.“²² *Apostolsko vjerovanje* također izriče uvjerenje u svetost Crkve kada kršćani mole: „Vjerujem u svetu Crkvu Katoličku!“ proširujući dalje ovaj članak ispoviješću vjere u „općinstvo svetih.“²³ Članak koji govori o vjeri u općinstvo svetih svojevrsno je obrazloženje i tumačenje vjere u svetost Crkve. *Katekizam Katoličke Crkve* pojašnjava kako je sama Crkva zapravo općinstvo svetih, dalje razlažući ovu složenicu: „Izričaj ‘općinstvo svetih’ ima stoga dva, usko povezana značenja: ‘zajedništvo u svetim stvarima (‘sancta’ – ‘svetinje’) i zajedništvo između svetih osoba (‘sancta’

¹⁹ Hrvatski biskupi, *Liturgija i život Crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1989., br. 10.

²⁰ Usp. LG, br. 11.

²¹ Drugi vatikanski koncil, *Sacrosanctum Concilium. Konstitucija o svetoj liturgiji* (4. XII. 1963.), br. 8, u: *Dokumentí*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 72008.

²² *Rimski misal*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1980., 336.

²³ Usp. KKC, br. 9.

– ‘sveti’).²⁴ Liturgija ovu istinu slavi i naviješta *Predslavljem svetaca*.²⁵ Dogmatska konstitucija o Crkvi Drugog vatikanskog sabora ističe: “Crkva je, naime, već na zemlji urešena znakovima prave iako nesavršene svetosti.”²⁶ Potpunu slavu, odnosno konačnu svetost bez ljage zadobit će ipak tek u eshatonu, no svijest o tomu nije prepreka u revnom nastojanju oko približavanja konačnomu idealu.

Svetost koja se pripisuje Crkvi istodobno je *ontička* i *moralna*. Ontička ili bivstvena svetost koju Crkvi nitko ne može oduzeti proistječe iz njezine povezanosti s Presvetim Trojstvom. Moralna ili ćudoredna svetost Crkve odnosi se na njezinu ljudsku dimenziju, na nastojanja njezinih članova da po nadahnuću Duha Svetoga ostvare veće savršenstvo na Zemlji. Slično je i s osobnom svetošću, misli eminentni posaborski hrvatski teolog Bonaventura Duda. Osoba je bivstveno ukorijenjena u odnos s Trojedinim Bogom. Ovaj odnos ucijepljen je u sakrament krštenja, dok ćudoredna dimenzija svetosti središte nalazi u osobnoj volji i maru kršćana oko postizanja evanđeoske savršenosti.²⁷ Naposljetku, možemo se složiti s Tomislavom Jankom Šagi-Bunićem koji iznosi tvrdnju: „Nije Crkva sveta u prvom redu zato što su svete pojedine osobe po svojim moralnim naporima, već su te pojedine osobe svete u prvom redu zato što je sama Crkva unutrašnje i prvotno sveta.”²⁸ Stoga kršćani osobnu svetost ostvaruju ukrjepljujući se u misterij Crkve koja je posvećena i posvećujuća po svom intimnom sjedinjenju s Kristom.²⁹

Promišljanja o svetosti unutar zajednice Crkve u teologiji Drugoga vatikanskog sabora usmjerena su, između ostalog, na činjenicu poziva svih vjernika na svetost.³⁰ Ipak, valja zamijetiti da upravo u logici inkarnacijskog razumijevanja svetosti kao stvarnosti duboko ukorijenjene u konkretni život, razumijevanje poziva svih vjernika na svetost ne podrazumijeva ‘šablonsko’ pristupanje ovoj stvarnosti kroz formu određenog *cliché*-a koji bi u svim detaljima bio identičan za sve osobe. Naprotiv, pored nužno zajedničkih

²⁴ KKC, br. 948.

²⁵ „Tebe slavi zbor svetih. Njihova zaslužena nagrada proslava je tvoje milosti; njihov život nam je primjer, njihov zagovor pomoć, zajedništvo s njima izvor pravoga bratstva. Mnogovrsno nam svjedočenje Svetih pomaže u životnoj borbi dok s njima ne postignemo neuvjerenac slave, po Kristu našem Gospodinu.“ *Rimski misal*, 377.

²⁶ LG, br. 48.

²⁷ Usp. Bonaventura Duda, *Svetost – poziv svih kršćana*, 189-190.

²⁸ Tomislav J. Šagi-Bunić, *Ali drugog puta nema*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1972., 204.

²⁹ Usp. LG, br. 1, 48.

³⁰ Usp. *Isto*, br. 40.

oznaka svetosti, istu se ostvaruje u skladu s životnim pozivom, ali i prilikama u kojima osobe žive.³¹ Upravo je u ovoj logici važno shvaćati mnoge razlikovne oznake poziva na svetost u braku i obitelji. Pritom je važno istaknuti da je upravo ženidbena veza, na temelju koje se razvija zajednički život, specifična oznaka poziva supružnika na svetost.³² Ta se svetost uobličuje u različitim izvedenicama bračnog i obiteljskog života kao bitno zajedničke stvarnosti.

3.2. Neki aktualni naglasci u shvaćanju i življenju svetosti

Prije nego što se kratko usmjerimo na područje braka i obitelji, važno je, na temelju gornjih uvida ukazati na neke naglaske i potrebe obnovljenog pristupa življenju svetosti u aktualnom kontekstu. Možda je ponajprije dobro istaknuti činjenicu da je, osobito od prosvjetiteljstva naovamo, čovjek kao takav u zapadnim društvima nastojao postići svojevrsnu emancipaciju od religijske ideje kao takve. Stoga nikakvo čudo da su u moderno i postmoderno vrijeme ideje vjerskih normi, zakona, ali i ideje vjerski shvaćene savršenosti nailazile na značajan otpor u kulturnom miljeu. Suvremeni kulturalni tijekovi čovjeka često uvjeravaju da ga potraga za Božjom voljom priječi da spozna sama sebe i dosegne potpuno samoostvarenje. U okružju prožetom takvim stavovima postaje shvatljivo da se savršenost na koju novodobni čovjek smjera nalazi u njemu samom. Stvoren kao slobodno biće, čovjek sam donosi odluke o svojoj sudbini i kreira svoju budućnost. Novodobni se čovjek, stoga, bitno doživljava kao autonomno biće u pogledu višeg određenja, a s time i svega onoga što smatra savršenstvom života.

Ovi bi uvidi crkvenoj zajednici trebali pomoći oko kontinuiranog djelovanja oko pouke i prericanja pojma svetosti na uvijek novi način, prikladan u suvremenom kontekstu. Pritom je važno zadržati aktualnom istinu da se savršenstvo ljubavi i punina života, koje su odbljesak božanske svetosti, ostvaruju samo u slobodi, pa se djelovanje oko promocije kršćanske savršenosti treba ponajprije odrediti osjetljivošću za slobodni pristanak čovjeka. Bog čovjeka uvijek u slobodi poziva na savršeniji, tj. svetiji život, tj. pozva ga na povratak očinskom domu i u svomu Sinu mu daje konačan smjerkaz u kojem pravcu ima hoditi kako se na putu ne bi izgubio. Put svetosti je put povratka Ocu, na koji su po stvaranju svi pozvani. Zanimljivu definiciju svetosti, u biti sukladnu s tradicijom katolič-

³¹ Usp. Cataldo Zuccaro, Santità, 1467.

³² Usp. *Isto*, 1468.

ke duhovne i teološke tradicije, daje pravoslavni teolog Zoran Krstić u članku *Kršćanska svetost kao objava Božje svetosti*: "Svetost je konačna afirmacija vječnog postojanja čovjeka kao neponovljive osobe, pa samim tim i konačna potvrda njegove različitosti."³³ Važan je, stoga, aktualni naglasak u življenju i promicanju svetosti upravo temeljno poštovanje slobode na koje se naslanja poziv na svetost kao apel i poticaj. Ovo je osobito važno i u kontekstu nekad prilično izraženih fanatističkih i prozelitističkih težnji određenih krugova. Spomenuti će apel i poziv danas biti nužno iznova uklopiti u djelovanje određeno logikom nove evangelizacije, a s time i katekumenalno određenog hoda koji će mnoge suvremenike najprije uroniti u ozračje krsne svetosti kao temeljne stvarnosti. Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen gentium* u tome smislu podsjeća: „Kristovi su sljedbenici od Boga pozvani, ne zbog svojih djela, nego po njegovu naumu i milosti; opravdani u Isusu Kristu, u krstu vjere uistinu su učinjeni djecom Božjom i dionicima božanske naravi te su stoga doista posvećeni. Oni, dakle, živeći moraju Božju pomoć držati i usavršavati svetost koju su primili.“³⁴

Sljedeći važan naglasak, koji na neki način direktno proizlazi iz prethodnog, svakako je naglasak promocije univerzalnosti kršćanskog poziva na svetost i s time izbjegavanje elitističkih težnji i u osobnom životu vjere i u praksi Crkve kao takvoj. Poziv na svetost ne trpi izuzetke i ne dopušta iznimke. Također ne diskriminira ni jednu skupinu ljudi, univerzalan je i ostvariv. Nije namijenjen samo osobama koji su se odlučili za život u nekom određenom staležu. Ne zahtjeva izvanredne darove i sposobnosti. Svetost može i treba živjeti svatko upravo u kulturi, društvu, vremenu i životnoj situaciji u kojoj se nalazi. Evanđelje se suživljava s pozitivnim mentalitetom svih kultura, jednako je aktualno u svakom povijesnom razdoblju, a njegova poruka izreciva je u svim ljudskim jezicima. Žene, muškarci, djeca i mladi, bolesni i zdravi; bogati i siromašni; svećenici, redovnici, redovnice i vjernici laici, svi su pozvani biti dionici Božje svetosti čije odjeke čovjek na neki način već nosi u sebi. Konstitucija *Lumen gentium* o hodočasničkim stazama svetosti putujuće Crkve kaže: „Svaki pojedini, naime, treba u skladu s vlastitim darovima i zadaćama bez oklijevanja ići naprijed na putu žive vjere koja pobuđuje nadu i djeluje po ljubavi.“³⁵ Svetost nije oblikovana „konfekcij-

³³ Zoran Krstić, *Kršćanska svetost kao objava Božje svetosti*, u: *Diacovensia*, 24(2016.)3, 365.

³⁴ LG, br. 40.

³⁵ *Isto*, br. 41.

ski“ da bi jedan njezin model pristajao velikom broju osoba. Očituje se u nebrojenim, raznolikim oblicima i pristaje svakoj ljudskoj naravi. Vidova svetosti je onoliko koliko je krštenika koji prihvaćaju nadahnuće Duha Svetoga na život evanđeoskog savršenstva. Osoba na putu svetosti je ona koja nastoji vjerodostojno svjedočiti za Isusa Krista i koja svijetu upravlja pogled prema živom licu istoga Isusa Krista.³⁶ Na taj se način nastojanja pojedinih kršćana, a osobito nositelja pojedinih službi, uklapaju u ostvarivanje poziva poticanja cijele Crkve na uvijek veću svetost.³⁷

Traži li se potanko razrađen itinerarij svetosti, moguće ga je pronaći zapisanog u Evanđelju i u tradiciji Crkve. Vršenje Božjih zapovijedi, molitva, evanđeoska blaženstva i djela milosrđa, blagost, krotkost, poniznost, spremnost na žrtvu i sebedarje sastavnice su jasnog usmjerenja prema životu svetosti. Prethodno je rečeno kako Bog svakoj osobi upravlja osobni poticaj na svetost, ali treba naglasiti da je to neodvojivo od zajedničarske dimenzije svetosti. Ona se živi u Crkvi kao zajednici, tj. uvijek u kontekstu zajedništva. Osobni naponi oko svetosti jesu ključni, no, subjektivna svetost kršćanina istodobno je komplimentarna objektivnoj svetosti Božjega naroda koji je okupljen u Crkvu, iz nje proistječe i na neki je način nadopunjuje. Važno je stoga osobni poziv na svetost uvijek vraćati u kontekst zajednice i za zajednicu. Ipak, zajedničarski kontekst ostvarivanja svetosti uvijek je određen pozivom i staležom u kojemu osobe žive, a ženidbeni je i obiteljski poziv u tome pogledu među najzastupljenijima.

4. BRAK I OBITELJ KAO KONKRETNA PODRUČJA ŽIVLJENJA I OČITOVANJA SVETOSTI

Kršćanski brak, sazdan *na* i nošen milošću sakramenta ženidbe, kao i stvarnost obitelji kao takve, za najveći su broj vjernika najnaravnija i najizravnija područja svakodnevnog posvećivanja, tj. aktualizacije kršćanskog puta savršenstva. Nauk Crkve o braku i bračnoj vezi između muškarca i žene počiva na čovjekovoj nara-

³⁶ Usp. Ivan Pavao II., *Novo millennio ineunte – Ulaskom u novo tisućljeće. Apostolsko pismo episkopatu, kleru i vjernicima laicima na završetku Velikoga jubileja godine 2000.*, (6. I. 2001.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001., br. 7.

³⁷ Usp. LG, br. 41.

vi i dostojanstvu koje iz nje izvire.³⁸ U sakramentu ženidbe ustanovljena veza između muža i žene naziva se upravo svetom vezom (*vinculum sacrum*).³⁹ Oznaka svetosti upisana je dakle u samo sakramentalno izvorište bračne i obiteljske stvarnosti. Ta je stvarnost po sakramentu ženidbe određene za posvećivanje, tj. za ostvarivanje kršćanskog savršenstva supružnika i obitelji u specifičnosti poziva.⁴⁰ Na temelju toga razumljiv je govor o pozivu obitelji koji se, između ostalog, sastoji upravo u tome da posvećuje i crkvenu zajednicu i svijet.⁴¹ Kako bi se uočilo neke važnije teološko-pastoralne naglaske koje je danas nužno snažnije pastoralno istaknuti, dobro je uočiti nekoliko detalja koji s općecrkovne razine zorno govore o važnosti koju Crkva danas posvećuje svetosti u obitelji. Tako već pregled katoličkog kalendara danas može prilično lako uputiti na razlikovanje koje je u poimanju svetosti koju Crkva stavlja na čast oltara i poziva na nasljedovanje do vremena Drugog vatikanskog sabora i nakon njega.

Naime, navedena se forma svetosti ranije nekako najviše ogledala u savršenosti redovničkog i kleričkog života. Suvremena povijest Crkve, osobito nakon Drugog vatikanskog sabora, donosi pak veliku novost kako u poimanju svetosti, tako i njezinoj „pristupačnosti“ vjernicima laicima. Tako dogmatska konstitucija o Crkvi Drugog vatikanskog sabora *Lumen gentium* ženidbu i brak izrijeком naziva vlastitim putovima svetosti.⁴² Kanonizacije XX. stoljeća donose novost u dotadašnjem poimanju svetosti koja se ostvarivom smatrala uglavnom u kleričkom i redovničkom životu. Put svetosti u svjetovnom životu smatrao se mogućim ako je vođen prema modelu života u redovničkim zajednicama. Proglašenje svetim pojedinih oženjenih katolika i svetaca koji su svetost ostvarili upravo kao bračni par, zajedno živeći sakrament ženidbe govore kako je nastupilo vrijeme u kojem laici preuzimaju nove uloge i nove

³⁸ Usp. Alojzije Čondić, *Obitelji, gdje si? Teološko pastoralna prosudba*, Crkva u svijetu, Split, 2018., 114.

³⁹ Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes*. (7. XII. 1965.), br. 48, u: *Dokumenti*, Zagreb, 72008., (dalje: GS).

⁴⁰ “Ispunjavajući snagom toga sakramenta svoje ženidbeno i obiteljsko poslanje te ispunjeni Kristovim duhom, koji sav njihov život prožimlje vjerom, ufanjem i ljubavlju, oni se sve više i više približuju svojem vlastitom savršenstvu i uzajamnom posvećenju te stoga i zajedničkom proslavljanju Boga“, isto.

⁴¹ Usp. Ivan Pavao II., *Obiteljska zajednica – Familiaris consortio. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu*, Dokumenti 64, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 21997., br. 55.

⁴² Usp. LG, br. 41.

odgovornosti u Crkvi. Svete Azeliju i Louisa Martina ističemo kao najpoznatiji primjer bračnoga para koji se posvetio živeći krjeposti svojstvene sakramentu ženidbe. Azelija i Louis drugi su bračni par u povijesti Crkve za koji je pokrenut postupak proglašenja svetima, no prvi su bračni par čija je kauza dovršena i koji su kanonizirani. Odgojili su pet kćeri koje su u roditeljskom domu upile snažne aspiracije za život potpune svetosti. Među njima su podigli sveticu omiljenu u čitavom svijetu, sv. Tereziju od Djeteta Isusa, no njihova osobna svetost je posve drugačijega kova.⁴³ Primjer njihovih života svetost čini mogućom u svakodnevnom životu čiji se dnevni raspored i aktivnosti uvelike razlikuju od života u samostanima. Svetost bračnoga para Martin podsjeća i svjedoči kako je svetost u svojoj srži altruistična i potiče druge na dobro.⁴⁴ Promatra li se sveca kao čovjeka koji se dariva drugima, lako će se razumjeti kako međusobna ljubav bračnih drugova, kao i ljubav roditelja prema djeci ne samo da ne umanjuje, već upravo realizira i na novi način ističe ljubav prema Bogu. Ovaj vid ljubavi treba biti prepoznat kao staza koja vodi utvrđivanju ljubavi prema Stvoritelju, ali i kao način na koji se živi kršćanska svetost. Bračna i obiteljska ljubav čiji je izvor i konačni ishod Bog drugačija je, no posve ravnopravna sebedarnoj ljubavi koju redovnici i klerici žive u odnosu na braću u družbama, siromašne, bolesne, odbačene, malene. Dakle, put svetosti u kršćanskom braku i obitelji prepoznaje se ne samo kao ravnopravan, već za većinu članova Crkve nezaobilazan način nasljedovanja Kristove svetosti.

5. NEKI NAGLASCI I IZAZOVI ŽIVLJENJA SVETOSTI U BRAKU I OBITELJI

Iz gornjih se uvida može iščitati i prvi veliki teološko-pastoralni naglasak, a s time i izazov življenja svetosti u bračnom i obiteljskom pozivu danas, a to je njegova crkvenost. Naime, kao što je uočeno, poziv na svetost, tj. na kršćansko savršenstvo u braku i obitelji, ključna je označnica ukupnog kršćanskog životnog zvanja za najveći broj vjernika. On je strukturalno vezan za njihov crkveni status, tj. za njih kao članove Crkve, a s time i za njihov neizostavan doprinos crkvenom životu i poslanju. Drugim riječima, taj

⁴³ Više o tome vidi u: <https://www.louisandzeliemartin.org/companions-on-our-journey> (pristupljeno: 9.4.2017.)

⁴⁴ Bonaventura Duda, Svetost – poziv svih kršćana, 192.

je poziv od crkvenosti neodvojiv.⁴⁵ Drugi vatikanski sabor tu je istinu osobito uobličio u sintagmi 'kućna Crkva' koju koristi za obitelj.⁴⁶ Vezano za to, isti je sabor u istom jedanaestom broju dogmatske konstitucije o Crkvi istaknuo stvarnost postizanja svetosti upravo u kontekstu bračnog i obiteljskog života, što jasno govori o važnosti bračnog i obiteljskog poziva kao specifičnog i nenadomjestivo važnog očitovanja ukupnog kršćanskog života.⁴⁷ Ipak, upravo u odnosu na stvarnost crkvenosti veliki (ako ne i najveći) broj kršćana koji su proslavili sakrament ženidbe u Crkvi susreće velike izazove i probleme. Malen broj suvremenih brakova i obitelji koji proizlaze iz kršćanskog kulturnog i duhovnog ozračja danas odgovara slici koja je dugo dominirala društvenom scenom. Suvremene društvene okolnosti više ne pružaju snažnu potporu braku i obitelji koja se u nastojanju ostvarivanja svoga poziva s pravom može doživjeti izloženom i dezorijentiranom. U tome smislu možemo se složiti s opservacijom pastoralnog teologa Alojzija Čondića koji kaže kako se u govoru o obitelji u crkvenim dokumentima, propovijedima i raznim drugim poticajima usmjerenim osnaživanju obitelji događa idealizacija braka u nastojanju da se brak i obitelj u svojoj izvornoj datosti svedu na ono što bi zapravo trebali biti.⁴⁸ S naznačenim je usko povezan izazov s kojima se kršćanski brak i obitelj susreću, a koji je pretočen u nastojanje da se, barem u nekoj mjeri, ostvari kršćanski put savršenstva, ali često uz vrlo manjkavo zalaganje oko implementacije konkretne crkvene pripadnosti u to nastojanje. Savršenstvu se često prilazi na prilično neodređen način, a ta je neodređenost najčešće uvjetovana relativizacijom elemenata crkvenosti. Na taj se način određeni put svetosti najčešće svodi na elemente individualnog pristupa životu vjere, s primjesama različitih elemenata poimanja Svetoga i njegovih tumačenja u suvremenoj kulturi. Mnogi od istih najčešće se ne mogu dovesti u vezu, barem ne direktnu, s uvjerenjima i praksom Crkve.⁴⁹

⁴⁵ Usp. Franjo, *Amoris laetitia – Radost ljubavi. Posinodalna apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama, kršćanskim supružima i svim vjernicima laicima o ljubavi u obitelji*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 171, Zagreb, 2016., br. 86-88, (dalje: AL).

⁴⁶ Usp. LG, br. 11.

⁴⁷ Usp. Andrea Bozzolo, Matrimonio, u: Orsete Aime – Bartolo Gariglio – Maurilio Guasco – Luciano Pacomio – Alberto Piola – Giuseppe Zeppegno (a cura di), *Nuovo dizionario teologico interdisciplinare*, Edizioni Dehoniane Bologna, Bologna, 2020., 520.

⁴⁸ Usp. Alojzije Čondić, *Obitelji, gdje si? Teološko pastoralna prosudba*, 114.

⁴⁹ Usp. Nikola Vranješ, *Pastoral danas. Izabrane teme iz pastoralne teologije*, Glas Koncila, Zagreb, 2013., 240-250.

Kako bi se dublje razumjelo problematiku odvajanja životnog kršćanskog ostvarivanja bračnog poziva od konteksta crkvenosti, a s time i nastojanja oko savršenstva odvojenog od crkvenog poimanja svetosti u odnosu na bračni poziv, dobro je podsjetiti na upravo temeljnu određenost naznačene savršenosti kontekstom crkvenosti. Prema učenju Drugoga vatikanskog sabora savršenost se ponajviše u kontekstu življenja sakramenata poima upravo kao savršenost svetosti (*perfectionem sanctitatis*).⁵⁰ Bračna se svetost, stoga, kao specifična oznaka bračnog iskustva u ostvarivanju saveza sazdanog na sakramentu ženidbe prepoznaje kao važno područje ostvarivanja kršćanskog savršenstva, ali u posebnom okviru crkvenosti koji je određen participacijom na jedinstvenoj i plodnoj ljubavi koja povezuje Krista s njegovom Crkvom. Ova tvrdnja, od davnine razvijana na temelju razumijevanja odlomka poslanice Efežanima 5, upravo je u koncilskom nauku prepoznata kao ključna oznaka kršćanskog poimanja bračne svetosti koja je, uz navedeno, neodvojivo vezana za poslanje sudjelovanja u izgrađivanju crkvene zajednice primarno polazeći od konteksta ženidbenog saveza i bračnog i obiteljskog života.⁵¹ Važno je pri tome istaknuti da se dovodeći u relaciju pojmove *svetost* i *obitelj* ipak pri tom ne misli isključivo na jednu sociološku formu obitelji, tzv. „patrijarhalnu obitelj,“ koja se kroz povijest percipirala kao tipična slika kršćanske obitelji.⁵²

Gornje naglaske vezane za crkvenost u odnosu na svetost u braku i obitelji važno je povezati s drugim aktualnim naglascima. Među njima se ističe činjenica da je svetost kao takva neodvojiva od shvaćanja života kao dara, na što se skladno naslanja istina o Crkvi kao zajednici poslanoj svijetu s pozivom spasenja.⁵³ Razumijevanje svetosti kao takve uokviruje se u razumijevanje milosne stvarnosti darovane od Boga na koju osobe na najbolji način odgovaraju kada vlastiti život uobličuju u nastojanju nasljedovanja Kristova stila života i djelovanja.⁵⁴ Svetost je, dakle, primarno i ponajviše očitovanje i uobličenje života kao dara za druge u ljubavi, a crkvenost kao oznaka zajedništva bitno je misijskog karaktera. Te istine vrijede za sve pozive i sva zvanja, a na poseban način za bračni i obiteljski poziv. On je u ovome pogledu na neki način specifičan budući da je služenje daru života, a s time i svetosti života, kao ključno područje darovanosti osobito dohvatljivo u rađanju i služenju novom

⁵⁰ LG, br. 11.

⁵¹ Usp. Andrea Bozzolo, *Matrimonio*, 519.

⁵² Usp. Alojzije Čondić, *Obitelji, gdje si? Teološko pastoralna prosudba*, 17.

⁵³ Usp. Cataldo Zuccaro, *Santità*, 1466.

⁵⁴ Usp. *Isto*, 1470.

životu djeteta u obitelji. Na taj je način darovanost u braku i obitelji u odnosu na novi život i odgoj djece sasvim specifično područje očitovanja kršćanskog savršenstva u obitelji.⁵⁵ Upravo je ovo jedno od najizazovnijih područja ukupnog bračnog i obiteljskog poziva danas, a s time i konkretnog ostvarivanja dimenzije svetosti života. Darovanost i posvećenost u rađanju i odgoju djece često je pod znakom izazova već u nakani, a osobito u konkretnom ostvarivanju roditeljskog poziva. To se na neki način najviše odnosi na molitveni život u obitelji, na katehetsku pouku i na obiteljsku komunikaciju.⁵⁶ Bez ulaženja u detaljnu razradu tematike, važno je naglasiti da je ovo specifično područje posvećivanja koje je od braka i obitelji neodvojivo u pogledu bračnog poziva kao takvog, pa s time ni od svetosti u braku i obitelji. Drugim riječima, ta je svetost nepotpuna i neshvatljiva bez ove dimenzije.

Darovanost života u braku i obitelji u pogledu misijskog poslanja cijele Crkve u kontekstu služenja osobito podrazumijeva svjedočanstvo kršćanskog života u odnosu na sve ljude, a osobito na druge obitelji.⁵⁷ Svetost je kao takva komunitarno određena i usmjerena i u pogledu odnosa prema Crkvi, ali i u pogledu odnosa prema ukupnoj stvarnosti, tj. u kontekstu transformiranja povijesti.⁵⁸ Budući da su obitelji na neki način prve poslone drugim obiteljima kao svjedoci života i vjere, to je poslanje bitni dio njihovog sudjelovanja u naznačenom ostvarivanju svetosti života kao dimenziji transformacije povijesti. Upravo se na ovome području očituju tolike manjkavosti kršćanskog svjedočanstva obitelji danas, od kojih posebno treba istaknuti egzistencijalnu zatvorenost tolikih obitelji u pogledu naznačenog svjedočenja.⁵⁹ Stoga bi danas jedno od ključnih teološko-pastoralnih nastojanja u pogledu braka i obitelji trebalo biti nastojanje pratnje i pomoći obiteljima u ostvarivanju pro-egzistentnog stava u odnosu prema društvu i kulturi u smislu radosnog svjedočenja evanđelja ljubavi ostvarenog u konkretnom obiteljskom ozračju.⁶⁰

ZAKLJUČAK

⁵⁵ Usp. GS, br. 48; AL, br. 287-290.

⁵⁶ Više o tome vidi u: Nikola Vranješ, *Projekt i metoda. Praksa vjere u svijetu promjena*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2021., 108-117.

⁵⁷ Usp. GS, br. 49.

⁵⁸ Usp. Cataldo Zuccaro, *Santità*, 1470.

⁵⁹ Usp. Nikola Vranješ, *Projekt i metoda. Praksa vjere u svijetu promjena*, 118-119.

⁶⁰ Usp. AL, br. 200-202.

Svetost se prezentira kao jedna od ključnih teoloških i praktičnih sastavnica kršćanskog života. Kao teološki pojam svoje korijenje razumijevanja vuče iz nekih elemenata starozavjetnih poimanja. Ipak, ključna kršćanska oznaka svetosti vezana je za nasljedovanje Isusa Krista u životu kao odgovoru na dar poziva i nezasluzene milosti. Svetost se razumije kao bitno crkvena stvarnost, tj. stvarnost zajedništva koja prožima sve pozive i staleže života. Bračni i obitelji poziv u tome smislu predstavlja sasvim specifičan i nezamjenjiv okvir ostvarivanja svetosti. U pogledu ovoga poziva danas se ističe nekoliko ključnih naglasaka u pogledu bolje i dubljeg ostvarivanja života kršćanskog savršenstva. Među istima osobito se ističe naglasak snažnijeg aktualiziranja crkvenosti u životu braka i obitelji, zatim darovanosti u pogledu otvorenosti daru života i roditeljsko-odgojne uloge, kao i naglasak misijskog izlaska obitelji prema drugim obiteljima, te društvu i kulturi kao takvima. Izdvojeni naglasci samo su dio daleko šire tematike shvaćanja i ostvarivanja svetosti u bračnom i obiteljskom životu. Ipak, naznačeni naglasci pokazuju se ključnima u odnosu na prinos rješavanju tolikih drugih izazova izdvojenog poziva u današnjem pastoralnom i kulturnom kontekstu.

PARTICULAR EMPHASES IN DISCERNING THE CHRISTIAN CALL TO HOLINESS WITH A REFLECTION ON SANCTITY OF FAMILY

Summary

The call to holiness is an indispensable and permanent component of Christian life. Although it applies to all believers, despite the same structural elements, each person realizes it within the framework of his/her vocation, state of life, and personal characteristics that mark him/her. In addition to other structural elements, ecclesiality is an essential component of the call to holiness. This paper distinguishes, on a theological-pastoral level, some current emphases and challenges of the call to holiness in the contemporary context, with a reflection on the holiness of the family. The call to holiness in this basic community of life is, on the one hand, incorporated into the broader call of all believers to holiness, while on the other hand it is set apart, with the aim of pointing out those elements of the topic that should be actualized in a more contemporary way in today's social and pastoral context. In this regard, the call to holiness in marriage and family seeks to be recognized and

presented as a dimension of life on which all other components of the overall Christian life depend and with which they are structurally connected.

Keywords: holiness, marriage, Church, family, vocation.